

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 15

Mayıs 2015

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İÇİNDEKİLER

EEEH Dergi.....	1
Editörden.....	3
Okul Panoları ve Engellilik.....	4
Dünyanın Hâli Gibi Hâliimiz.....	7
Ne Ekersen Onu Biçersin	11
Hep Böyle Söylensin İster miydiniz?	13
Birazcık Özen Gerekir Bazen.....	15
Bir Çocuğu Yüreğinde Büyütmek	17
İsmarlama Tezahürat	25
Bir Varmış Bir yokmuş; Bir Yerlerde Erişilebilir Liseler de Varmış	28
Görme Engelli Bebeklerde Oryantasyon ve Bağımsız Hareket Nasıl Desteklenir?	35
Word Belgesine Açıklama Ekleme ve Açıklamaları Yönetme	37

Editörden

Merhaba değerli okuyucular,

Mayıs ayı engelliler haftası ile anılan bir aydır. Özellikle ilk ve orta dereceli okullarda belirli gün ve haftalar çeşitli etkinliklerle anılır. Engelliler haftasında çocuklara nasıl mesajlar veriliyor ve alternatif yöntemler nelerdir? Pınar Yavuz, bir rehber öğretmenin yapabileceklerine ilişkin çok güzel örnekleri bizlerle paylaşıyor. Engelliler haftası demişken, örgütlenme anlamında nereden nereye geldiğimizi de gözden geçirmek yerinde olur diye düşündük. Engin Albayrak kör örgütlenmelerindeki değişimi ele alıyor. Tarihsel bir bakış açısına yelken açmışken bir de Burak Sarı'ya kulak verelim. Bakalım atasözleri körler hakkında neler söylüyor? Atasözlerinden biraz daha günümüze gelelim. Bakalım şu elalem ne diyor? Aynı davranışı bir kör yaptığında ne deniyor, bir gören yaptığında nasıl yorumlanıyor? Mürşide Vural konuya kişisel deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak açıklık getiriyor. Şimdi de körlükten bir adım öteye gidelim ve Eylem Yurtsever'in yazısına bir bakalım. Hem görme hem işitme kaybınız varsa işler nasıl yürüyor? Bir soru daha soralım. Evlat edinme işleri engelliler açısından nasıl işliyor? Sorumuzun cevabı konuk yazarımız Müjgan Bilgen Özen'den geliyor. Bu sayımızda da elbette erişilebilirlik konusuna parmak basıyoruz. Konuk yazarımız Şule Sepin sizce neden basketbol maçlarının erişilebilir olmasını istiyor? Zeynep Şule Yılmaz ise bize erişilebilir liselerden bahsediyor. Sayımızın kapanışını iki pratik bilgi yazısıyla noktalyoruz. Deniz Aydemir Döke görme engelli bebeği olan ebeveynlere sesleniyor ve yapabilecekleri hakkında ipuçları veriyor. Elif Emir Öksüz de MS Word belgesine nasıl açıklama ekleneceğini ve bu açıklamaların nasıl çalışmalarımıza yardımcı olacağını aktarıyor. Hepinize iyi okumalar. Okuma aşkınız ve erişilebilirlik mücadeleniz hiç bitmesin.

Okul Panoları ve Engellilik

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Geçtiğimiz sene mayıs ayındaki engelliler haftası kapsamında, çalıştığım okulun rehberlik panosunu düzenlemek istemiştim. Konuyla ilgili fazla basılı kaynak olmadığı için ilk olarak internette ve forumlarda bu konuyla ilgili okullarda yapılmış ve öğretmenler tarafından paylaşılmış çalışmalarını araştırdım. Sonuç büyük bir hayal kırıklığıydı. Hazırlanan materyallerde “ne oldum dememeli, ne olacağım demeli” gibi özlü sözlerden tutun, “İnan kimse istemez, eksik olsun bir yeri, sağlamsan yavrumsa şükret, değerlendir günleri” diye devam eden şiirlere; “Okulda, sokakta gördüğümüz sakatlarla alay etmeyelim, gülmeyelim. Onları üzmemeye, kırmamaya özen gösterelim.” diyen metinlere kadar ne ararsanız vardı. Bir başka deyişle, hak temelli yaklaşımı esas alan değil, şefkat ve acıma duyguları üzerinden hareket ederek yapılmış bir dolu şey. Maalesef öğrencilere bu konuda doğru bir bakış açısı kazandıracak olan öğretmenler de çoğunlukla engellilikle ilgili toplumun genel geçer bakış açısından farklı bir düşünce ve tutuma sahip olmadığı için yaptıkları çalışmalar da yanlış algıyı destekler ve devam ettirir nitelikte oluyor.

Rehberlik panosu önem verdiğim ve etkin olarak kullanmaya çalıştığım bir alan. Her ay farklı temalarda bir ya da iki çalışma yaparak panoyu güncelliyorum. Öğrencileri de takip etmeleri konusunda teşvik ederek oradaki paylaşımlarla ilgili zaman zaman sohbet ediyorum. Hedef kitlem ilkökul öğrencileri olduğu için her zaman görseli bol, metni az materyaller kullanıyorum.

Rehberlik panosuna engelliler haftası afişini astıktan sonra bu afişi çevreleyecek şekilde farklı engel grupları ile ilgili resim ve bilgiler koymaya karar verdim. Engellilikle ilgili şiir ve hikâyelerdense çocuklara farklı engel gruplarındaki insanların yararlandığı destek teknolojileri ya da iletişim şekilleri hakkında bilgi vermek faydalı olur diye düşündüm. Çünkü yetişkinlerde dolayısıyla çocuklardaki algı, örneğin, görme engelli bir insanın birisinin yardımı olmadan kitap okuyamayacağı, yemek yapamayacağı ya da fiziksel engeli olan birisinin spor yapamayacağı şeklinde. Bunların destek teknolojileri ile ya da bir takım

düzenlemelerle pek ala da yapılabileceğini mevcut örneklerle göstermek bu algının en azından biraz esnemesine yardımcı olacaktır diye düşünüyorum.

Kullanacağım görsellerde engelli ve engelsiz çocukları birlikte oynarken ya da çeşitli etkinlikleri bir arada yaparken gösteren resimler bulmak istedim. Ama engellilik, çocuk, kaynaştırma gibi Türkçe anahtar kelimeler kullanarak resim arattığım zaman neredeyse hiçbir şeyin çıkmadığını gördüm. Anahtar kelimeleri İngilizce'ye çevirdiğimde seçeneklerim biraz daha artmıştı. El ele tutuşarak halka oluşturmuş birlikte oynayan engelsiz ve iki tane tekerlekli sandalyeli engelli çocuğun olduğu bir resim ya da ip atlayan bir çocuk ve ipi çeviren biri engelsiz diğeri de tekerlekli sandalyesinde oturan engelli bir çocuğun olduğu resimler gibi bazı görseller buldum. Burada şunu da eklemek istiyorum, geçen sene yaptığım bu çalışmanın ardından bir karar vermiştim. İletişim, arkadaşlık, kitap okuma gibi farklı temalarda rehberlik panosunu hazırlarken de görsellerde engelli ve engelsiz çocukları, ya da engelli ebeveyn ve engelsiz çocukları gösteren resimler kullanacaktım ama çoğunlukla bulmakta zorlandığım için bunda pek başarılı olduğumu söyleyemeyeceğim. Engelliler gerçek hayatta yok sayıldığı için bu tür görsellerde de yine temsil edilmiyorlar.

Sonra işitme engellilerin İşaret Dili aracılığıyla iletişim kurduklarını ve bunun için de ellerini kullandıklarını söyleyerek alfabedeki tüm harflerin Türk İşaret Dili'nde nasıl gösterildiğine yer veren bir resim kullandım. Bu resim okuldaki iki sınıf öğretmenimizin ilgisini çekmiş ve panodaki materyali çoğaltarak öğrencilerine dağıtmışlar. Çocuklar birkaç gün sonra gelip alfabedeki tüm harfleri işaret diliyle tek tek doğru bir şekilde gösterince hem şaşırmış hem de çok mutlu olmuşum.

Görme engellilikle ilgili olarak da görme engellilerin, kitapları Braille denen ve kabartma noktalardan oluşan özel bir yazı sistemi kullanarak okuduklarını belirtip, İzmir'de bulunan Türkiye Görme Engelliler Kütüphanesi'nden temin ettiğim ve üzerinde Braille ile harflerin ve rakamların yazılı olduğu kâğıdı astım. Ayrıca çocukların ilgisini çekebileceği düşüncesiyle görme engelli çocuklar için geliştirilen bir projede ortaya çıkan Tavşan Görenkulak isimli kör bir tavşanın öyküsünün anlatıldığı bir cd çalışması hakkında bilgi sundum. Çocukların çok sevdiği ve büyük bir heyecanla takip ettikleri hikâye serileri ya da çizgi film karakterleri oluyor. Keşke Türkiye'de benzer bir öykü dizisi ya da çizgi film oluşturulsa ve bizler de daha sistemli, doğru ve dikkat çekici şekilde çocuklara bu konuları aktarabilsek. Yurtdışında bunun örnekleri biraz daha fazla. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri kökenli çizgi roman yayımcısı Marvel'in esas olarak işitme engelli çocukları ve ailelerini bilinçlendirmeyi hedef

aldığı Blue Ear gibi. Blue Ear karakteri tam da okula gitmeye başladıktan sonra işitme cihazını artık kullanmak istemeyen 4 yaşındaki Anthony Smith'in annesinin yayınevine yazarak yardım istemesiyle ortaya çıkmış bir karakter. Tabii aslında olmasını hayal ettiğim şey bu tür karakterlerin sadece psikolojik destek ya da bilinçlendirme amaçlı yayınlarda değil, ana akım içerisinde herkese hitap eder şekilde kullanılması. Bunlardan başka, okulumuza gelirken öğrencilerin de kullandığı cadde üzerinde yer alan kılavuz yüzeyler hakkında yine görseli ile beraber kısa bir bilgi sundum.

Son olarak bir film önerisinde bulundum. Üniversiteden hocam Yrd. Doç. Dr Hande Sart'ın ders kapsamında öğrencilerine izletirken “Engellilik temalarına dikkat ederek seyredin” dediği ve çocukların da çok seveceği muhteşem film Kayıp Balık Nemo'nun engelli kahramanları; bir kanadı doğuştan küçük olan Nemo ve hafıza güçlükleri yaşayan, öğrendiklerini çok çabuk unutan Dori gibi karakterlerden bahsederek bilgi verdim.

Özetle, ilkokul düzeyinde engellilikle ilgili bir pano hazırlarken metinlerde kısa ve sade bir dil kullanmak, görsellere yer vermek, gelişim dönemlerine uygun olması nedeniyle soyut değil somut bilgiler sunmak ve acıma ya da muhtaçlık değil farklılık, bir arada yaşama, saygı ve hak kavramlarına vurgu yapmak gerekmektedir. Ortaya koyulan bir okul panosundaki çok küçük bir çalışma olsa da doğru kullanıldığında ve farklı bir şeyler yapıldığında dikkati çeken ve güzel sonuçlar alınan bir işe dönüşüyor.

Dünyanın Hâli Gibi Hâlimiz

Engin Albayrak

mealbayrak@gmail.com

Merhaba,

10 – 16 Mayıs sakatlar haftasını henüz geride bıraktığımız şu günlerde, ülkemizdeki kör örgütlerinin durumundan ve körlerin bu örgütlere nasıl yaklaştığından söz açmak istiyorum.

Dünyada ve ülkemizde kör örgütleri iki ana başlık altında incelenebiliyor. Birincisi “körler için” kurulan ve körlere yardım etmeyi amaçlayan (for the blind) örgütler, ikincisi ise körler tarafından kurulan, körlerin sorunlarını dile getirip, bu sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik çözümler öneren ve gerek kamu, gerekse özel kuruluşlara bu önerilerin uygulanması için baskı yapmayı amaçlayan (of the blind) örgütler. İkinci gruptakilere, demokratik kitle örgütü nitelemesini de rahatlıkla yapabiliriz.

Ülkemizde 1950 yılından buyana her iki gruptan da dernek ya da vakıf biçiminde çalışmalarını sürdüren kör örgütlerine rastlıyoruz. Bunlardan bazıları önce birinci grupta yer alırken, zaman içinde bilinçli kör üyelerin etkinliğinin artması ve söz ve karar sahibi duruma gelmeleriyle ikinci grup örgütlere dönüştüler. Ancak, ülkemizde son 20 yıl içinde, kör örgütlerinin yapılarında ve çalışma biçimlerinde ciddi değişimler gözlemlendi. Özellikle ikinci gruptaki, körler tarafından kurulan örgütler, artık demokratik kitle örgütü yapısından uzaklaşp, STK (sivil toplum kuruluşu) oldular.

Böylece, birinci ve ikinci grup ayrımı da büyük ölçüde yok oldu. Şimdi hemen tüm kör örgütleri, uluslararası kuruluşların, yabancı devletlerin veya büyük firmaların oluşturduğu fonlardan para kapma yarışında. Bu amaçla sürekli bir takım projeler yazıp körler için bir şeyler yapıyor görünerek bütçelerini garantiye almaya çalışıyorlar.

Eskiden kör dernekleri, üyelerinin ve halkın desteğiyle çalışmalarını sürdürürdü. Bu yüzden, büyük projelere giremez, bu tür çalışmaları kamu veya özel kuruluşlardan talep ederlerdi. Bunu yapabilmek için de, sık sık üyeleri ile birlikte veya onlar adına çeşitli eylemler yaparlardı. Tabii, bu işler kolay değildi ve çok az mesafe alınabiliyordu. Ama elde edilen her

kazanım bu derneklerin isteklerine yakın sonuçlar veriyordu. Örneğin, iş yerlerinde belli oranda sakat işçi çalıştırılması için yasal düzenleme yapılması.

Şimdi ise dernekler, yapmak istedikleri çalışmalarını projelendirip, fon dağıtan kuruluşlara gönderiyorlar. Kuruluşlar bu projeleri uygun bulurlarsa, parasını belli kurallar içinde ödemeyi üstlenip, projeyi doğrudan proje sahibi derneklerin yürütmesini istiyorlar.

İlk bakışta bu yöntem daha doğru ve bizim istediğimiz gibi. Ama uygulamada pek öyle olmuyor. Artık kör dernekleri körlerin haklarını geliştirici ya da olanaklarını artırıcı çalışmalar yerine, daha dikkat çekici, kabul edilme olasılığı yüksek ama uzun erimde pek yararlı olmayan projeler yazıyorlar. Örneğin, meslek ve beceri kazandırma kursları. Bu kurslar sadece kursiyerlerin bir kısmının meslek ve beceri kazanmasını sağlayabiliyor ama tüm körleri etkileyecek bir sonuç ortaya koymuyor. Yine de dernekler daha çok bu tür kurslara yöneliyorlar, çünkü hem bütçeleri, hem de kabul edilme olasılıkları daha büyük. Böylece bu tür fonlardan gelen onca para körlerin hiçbir yarasına merhem olamıyor.

Körler ne diyor?

Körlerin büyük bölümü aslında bu derneklerin ne işe yaradıkları ya da ne işe yaradıkları gerektiği konusunda net görüşlere sahip değil.

Eskiden beri körlere yardım toplama derneklerinin topladığı yardımlardan yararlanmak için bu derneklere üye olan körler, şimdi projelerden gelen desteklerden de yararlanabilmek için bu derneklere yer alıyorlar. Ancak, körlerin büyük bölümü bu derneklerin yönetiminde yer alma, ya da yönetimin verdiği görevleri yapma konusunda isteksiz davranıyorlar. İstekli gibi görünen bazı körler de, farklı kişisel beklentilerini karşılama peşinde.

Geçen sayıda yer alan, Pilli Gözlük başlıklı yazımda, Kocaeli Körler Derneği'ndeki bazı çalışmalarını anlatmıştım. Bizi o derneği kurmaya zorlayan nedenlerin tamamını söz konusu yazıda belirtememişim. Ülkemizdeki kör derneklerin nasıl çalıştığı ve körlerin bu çalışmalarını nasıl değerlendirdikleri konusunda fikir vermek için, bu süreci kısaca anlatmak istiyorum:

1992 yılında, bir kör derneğinin Kocaeli şube başkanlığını üstlendim. Yönetim kurulundaki diğer arkadaşlarımla birlikte altı ay gibi bir sürede çok güzel ve yaratıcı çalışmaların ilk adımlarını attık, bazılarında başarılı sonuçlar da almaya başladık. Hemen hemen hiç parası olmayan derneği altı ay içinde kasası dolu, üyelerinin büyük bölümü mutlu bir örgüt haline

getirdik. Ancak, dernek yönetiminde yeterince deneyimli olmadığımız için, bazı küçük yanlışlar da yaptık. Derneğin eski yöneticileri, bu yanlışlarımızı çok ustaca kullanarak olağan üstü genel kurul toplayıp, bizi düşürmeyi başardılar. Bu duruma neden olan en büyük yanlışımız, yönetim kurulu üyelerimizden birinin dernek sekreterine âşık olmasıydı. Böyle bir nedenle seçimi kaybetmiş olmanın kırgınlığına karşın, başlattığımız çalışmaların sürdürülmesi için yeni yönetimle birlikte çalışma önerisinde bulunduk. Ancak, yönetim bu çalışmaların bir tanesine bile destek olmadı ve hepsini durdurdu. Daha sonra yapılan olağan genel kurula, oldukça iyi hazırlanmış, tüm ayrıntıları düşünülmüş bir çalışma programı ve deneyimli bir ekiple girdik. 11 sayfalık bir çalışma programımız vardı. Karşımızdakilerin ise, bir tek satırlık hazırlığı yoktu ve... seçimlerde toplam 11 oy aldık. (sayfa başına bir oy.)

Bundan sonra yönetimle aramızda gittikçe artan bir gerginlik oluştu ve sonunda istifâ noktasına geldik. Kocaeli Körler Derneği süreci bu noktadan sonra başlamış oldu.

Geçen yazımda, Kocaeli Körler Derneği'nin kapatılmasından da söz etmiştim. Bu kapatma kararının arkasında da eski derneğimizin yöneticilerinin bulunduğu kısa süre içinde anladık. Bu arada, söz konusu kapatma kararına karşı açtığımız davayı kazandığımızı da belirteyim.

Aslında buna benzer durumları yalnızca kör dernekleri alanında değil, tüm örgütlenme alanlarında yaşıyoruz. Hatta iş yerlerindeki kariyer savaşları, politik partilerin iç çekişmeleri... İncelendiğinde buna benzer öyküler bolca karşımıza çıkıyor. Bu yüzden, adını bir türlü anımsayamadığım eski bir aydınımızın “memleketin hâli gibi hâlimiz” sözünü anımsayıp, ona göre bir çıkış yolu bulmalıyız diye düşünüyorum.

Usta ozanımız ve düşünürümüz Nazım Hikmet'in şu şiirini de not etmeden geçmeyeyim:

Oğlumuz hasta

Babası hapiste

Senin yorgun ellerinde ağır başım

Dünyanın hâli gibi hâlimiz

İnsanlar daha güzel günlere insanları taşır

Oğlumuz iyileşir

Çıkar babası hapisten

Güler senin altın gözlerinin içi

Dünyanın hâli gibi hâlimiz...

Bu şiirde verilen umutlu olma mesajı doğrutusunda düşünürsek, madem hâlimiz dünyanın hâli gibi ve madem biz bu hâlden mutlu değiliz, o halde dünyanın hâlini değıştirmek bir formül olmalı.

Sizce nedir bu formül?

Hazıranda görüşmek üzere hoşça kalın.

Ne Ekersen Onu Biçersin

Burak Sarı

burakburaksari@gmail.com

Merhaba sevgili okurlar,

Dergimizin çeşitli sayılarında, toplumun engelli algısını ve mizah sınırlarını alt üst eden davranışları sürekli dile getiriyoruz. Yaşadığımız toplum gerçekten çok yaratıcı. O kadar yaratıcı ki, kimsenin aklından geçiremediği ayrımcılık örneklerini, bizzat kendi üzerinizde patlayana kadar fark etmiyorsunuz bile. Bu çok farklı bir yaratıcılık örneği, insanları ötekileştirmek, onlarla psikolojik bir savaş yürütmek için var adeta. Örneğin; kaldırımı arabasıyla işgal eden muhteşem zat, kaldırım işgalini sonlandırmak yerine gördüğü engellinin koluna girerek, onu arabanın yanından geçirme yaratıcılığını gösteriyor. İş başvurusunda bulunduğunuzda işyeri sorumlusu, size ekran okuyuculu bir bilgisayar temin etmek yerine muhteşem yaratıcılığını kullanarak, “Burada senin yapabileceğin bir iş yok.” diyebiliyor. Bu örnekleri istediğimiz kadar çoğaltabiliriz.

Bu keskin zekâ ürünü yaratıcı çözümlerde ortak nokta engellinin hiçleştirilmesi ve edilgen kabul edilmesidir. Engelleri ortadan kaldırmak için kullanılması gereken yaratıcılık, engelliliği içinden çıkılamaz bir sorun haline getirmek için sınırlarını zorluyor. Peki, ayrımcılıkta sınır tanımayan bu yaratıcılık, nesiller boyu kendini tekrar eden, kronikleşmiş bir durum olabilir mi? Bu soruyu aklıma düşürse sık sık kullanılan özlü sözler oldu. Son zamanlarda ciddi ciddi bu soru üzerine kafa yormaya başladım. Bir toplumun yüzlerce yıllık birikiminin bugüne aktarılmasında, sözlü kültürün önemli bir yeri vardır. Çok övünerek kullandığımız atasözleri ve özlü sözler yüzlerce yıllık belleğimizdir. Bu belleği kurcaladığımızda engellilere dair pek çok söz buluruz. Bu sözler, dünden bugüne ayrımcılık konusundaki yaratıcılığımızın bir aynasıdır resmen. Uzun zamandır dikkatimi çeken bu konuyu ele almak istedim. Zira ayrımcı olmadığını savunan insanlar dahi, sıklıkla bu sözleri kullanıyor ve daha pekişmelerine neden oluyor. Sözü fazla uzatmadan, belli örneklerle bu sözleri ve hayatımızdaki yansımalarını inceleyelim.

“Her kör satıcının bir kör alıcısı vardır.” Övüne övüne kullandığımız bu söz, kör körle arkadaşlık etmeli, bir körle ancak başka bir kör evlenebilir mantığının dile gelmiş özeti değil mi? Bu söz, kimin ne zaman söylediği unutulacak kadar eski olmasına rağmen, aradan geçen

yüzlerce yıla karşın, hala bu sözü doğrularcasına ailelerin, iki görme engellinin evliliğine karşı çıkması ve lise çağına gelmiş kör öğrencilerin, inatla, körlerin fazla olduğu okulları seçmeleri çok acı değil mi? “Ağzı eğri, gözü şaş, ensesinden belli olur.” Yani kişinin niyeti davranışlarından belli olur. Evet buradaki niyet davranıştan, hatta direkt söylenen sözden belli. Kişisel görünümü toplumun algısına ters olanların kötü olan her şeyle özdeşleştirilmesi. Hala bir insana güvendiğimizi belli etmek istediğimizde, ağzı yüzü düzgün demez miyiz? Oysa hayat, ağzı yüzü düzgünlerin, badem gözlülerin ve nur yüzlülerin de; o görünüm altında ne kötülükler sakladığını gösterdi. Neyse, “Tarih tekerrürden ibarettir.” gibi saçma bir tezin böylece çürümüş olması yanımıza kar kalsın☺ “Gece gözü, kör gözü. “ sözü ise gece vakti iyi şeyler yapılamaz diye açıklanıyor. Klasik mantığa göre, kör sürekli gece yaşadığı için işlerinde başarılı olamaması doğaldır. Bir başka atasözü ise “Çingene’den çoban, Yahudi’den pehlivan olmaz.” diyor. Bir işi en iyi yapmanın şifresini, hatırlatmama gerek var mı? Türk olmak, Müslüman olmak (en Sünni’sinden), erkek olmak, engelsiz olmak ve heteroseksüel olmak. “Kör çobanın sürüsünün sonu uçurumdur.” Bu söz, bize yönelik algının özeti gibidir. Gözleri görmeyen bir insan, nasıl yemek yiyebilir? Nasıl tuvalete gidebilir? Herkesin yaptıkları işleri saymıyoruz bile, körün bunları yapabilmesi mümkün mü? O nedenle, haddini bilmeyip uzmanca bilgisayar kullanan, virtüözlük düzeyinde enstrüman çalan, yüksek lisans yapan, resim yapan, dağcılık yapan engellilere bu işlerin yanından geçmemiş insanlar, “Helal be biz bile yapamıyoruz.” diyebiliyor. Toplum, kendi kalıplarında olmayan insanlara ayrımcılık, hakaret vb. her türlü yanlış davranışı layık görüyor. Buna itiraz edenler de agresif diyor. Bize yönelen hakarete karşılık verdiğimizde bunun adı fevrilik oluyor ve bizimle aynı sorunu yaşayan insanlara da mal ediliyor.

Neden mi bu kadar tepkiliyiz? Bu soruyu yine bilinen ve çok doğru bir sözle örneklendirerek yazımı sonlandırıyorum, “Ne ekersen, onu biçersin.”

Hep B?yle S?ylensin İster miydiniz?

Mürşide Ciğerlioğlu

mursidevural@tmail.com

Doğuştan ya da sonradan sahip olduğunuz bir özelliğinizin varlığını düşünün. Ama sizin istemediğiniz veya seçmediğiniz bir durum. Çoğunlukla sizin aslında hiç umursamadığınız bile bir haldir bu söz konusu olan durum. Ama bunu başkaları o kadar umursuyor ki çoğu zaman sizin adınızı bile hatırlamazken diyelim ki birileri sizden bahsedecek, adınızı hatırlaması gerekti, işte o zaman mutlaka körlüğünüzle hatırlanırısınız veya bir kör görüldüğünde mutlaka o vakit siz akla gelirsiniz. “Hım bizim sınıfta da bir kör vardı”, “Bizim mahallede de biri vardı” gibi.

Gelin örneklere çocukluk döneminden başlayalım. Diyelim ki siz iki çocuklu bir ailenin kör kız çocuğusunuz, diğer kardeşiniz de erkek ve sizin bir aile dostunuz olan Aynur teyzelerin de sizlerle akran olan kız ve oğlan olmak üzere iki çocukları var. Her iki ailede de kız çocuklarının düzenli, çalışkan; erkek çocuklarının da yaramaz ve dağnık olduğundan bahsediliyor. Fakat iş bunun sebebini açıklamaya gelince siz kör olduğunuz gerekçesiyle düzenlisiniz öyle ya aksi halde aradığınızı nasıl bulacaksınız. Diğer düzenli olanın sebebi ise kız çocuğu olmasına bağlanıyor. Evet burada hemen cinsiyetten soyutlandınız bile.

Siz okumayı tercih ettiniz çünkü öğretmen olmayı hayal ediyordunuz. Diğer arkadaşınız liseden sonra herhangi bir kariyer hedefi olmadığı için hemen evlenmiş. Ama konu komşu hısım akraba bunun için de bir açıklama bulmuştur. “Kör ya, okumazsa ne yapardı?” Burada sizin hedef ve hayalleriniz bir çırpıda çöpe atılır.

Neyse bunları da duymazdan gelip yolunuza devam ettiniz. Okul bitmiş çalışıyorsunuz. Artık ev bark sahibi olmuş ve çoluk çocuğa karışmışsınız. Yaşam prensibiniz gereği, çocuklarınızı kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirirsiniz. Kendi yemeklerini kendileri yer, üst başlarını kendileri giyerler. Topluma göre bunun sebebi de sizin kör olmanızdır. Sanki bebekken onları yedirip, içiren, giydiren ve en önemlisi bu bilinci veren siz değilmişsiniz de çocuklar siz kör olduğunuzdan başlarının çaresine bakmak zorunda oldukları için böyle büyümüşlerdir. Ama sizinle aynı yöntemlerle çocuklarını büyüten Jale Hanım bilgili ve eğitilmiş bir kadın olduğu için hep takdir edilir.

İş hayatında da benzer durumlara maruz kalırsınız. Aslında siz hep baştan beri çalışmayı seven birisinizdir ama bu, iş hayatında “Kör ya, kendini ispatlamaya çalışıyor” diye yorumlanır.

Örnekler bu kadar değil. Allah vergisi güzel olan sesiniz, güzel iğne oyası işlemeniz, iyi gitar çalıyor olmanız vs. yaptığınız her iyi ve kötü şeylerin sebebi hep sizin körlüğünüzdür. Ama toplum ne yapsın? Eline bir fırsat geçmiş onu sonuna kadar kullanıyor. Şimdi tüm fiziksel ve yazılımsal düzenlemeleri belli kurallar çerçevesinde yaparak körlerin de hayata herkes gibi katılmasını sağlamaktansa “Sen körsün ya ondan kullanamıyorsun, yapamazsın, ama bu sana göre değil...” demek işlerine gelir. Daha kolay ya da üstün olan yönlerini kişilik özelliğın olarak kabul etmeleri seni diğer kişilerle eşit hale getireceğinden, nüfus yoğunluğının ve işsizliğın yüksek olduğu ülkemizde “Sen körsün ya” diyerek dışlamak daha kolay geliyor.

İşte bu durumla baş edebilmenin tek demeyeyim ama önemli bir yolu kendi öz varlığımızı keşfetmekten geçiyor. Bu ise mümkün olduğunca hayatın her alanında bağımsız hareket sahibi olabilmekle kazanılıyor. Yani eşit erişilebilir engelsiz bir hayata katılım için, kendimizi geliştirmeye, bir şeyi yapıp yapamayacağımızdan çok, ne gibi düzenlemelerle o işi yapabileceğimize odaklanmalıyız. Toplumun bize yaftaladığı beceriksiz, edilgen algıyı içselleştirmeden yolumuza devam etmeliyiz.

Birazcık Özen Gerekir Bazen...

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Merhaba,

Bu yazımı yazmaya, dergimizin editörlerinden Elif'in önerdiği bir blogtaki şu yazıyı okuduktan sonra karar verdim.

<http://isitmekaybideyince.blogspot.com.tr/2015/02/isitme-kaypl-kisiyi-deli-eden-ilk-on.html>

Ben de bu yazımda sizlere kişisel bir sorunumdan, bundan dolayı artık kronikleşmiş olan mutsuzluğumdan/şikâyetimden bahsetmek istiyorum.

Daha önceki bir yazımda da bahsettiğim gibi, benim bir kulağımda yüzde yetmiş iki işitme kaybı var ve bu olay benim dengersiz bir şekilde duymama neden oluyor. İşitme cihazı kullansam da yeteri kadar işe yaramıyor. İşitme cihazları mesafé algısını vermiyor çünkü. Ayrıca işitme cihazıyla ses çok metalik geldiğinden söylenen sözler, özellikle cihaza yakın bir şekilde söylenmişse anlaşılmıyor. Onun için bir şeyi dinlemek için sol kulağımı kullanmam icap ediyor. Böyle olunca da kalabalık ortamlarda ciddi bir şekilde zorlanıyorum. Bazen iki kişiysek bile dinleyeceğim kişi sağ tarafımda olduğu için de sıkıntı oluyor.

Genelde o kişiyi sol tarafıma alıyorum ama ilk defa görüştüğüm biriye ve ben hızlı davranmadan sağ tarafıma geçmişse yer değiştirmek istemek zorunda kalıyorum. Çoğu zaman da işitme kayımdan söz etmem gerekiyor. Bundan söz etmek benim için sorun değil ama çok iyi tanıdığım insanların bile çoğu zaman bunu umursamaması ya da unutması, beni ciddi ciddi üzüyor. Kendimi önemsenmemiş gibi hissediyorum çünkü. Her defasında yer değiştirmek istemek beni düşünemeyeceğiniz kadar rahatsız ediyor. Üstelik bunu tanıdığım ve beni iyi tanıdığımı bildiğim kişilerden istemek...

Bazen kalabalık bir topluluktaysak, fikirleriyle ilgimi çekebilmiş birisine rastlamsam ve onu daha rahat dinlemek istiyorsam ve benim sağ tarafımdaysa, ben sol tarafımı ona dönmekten bıkmışsam, adeta boynuma kramplar girmişse... Ondandır, onu daha rahat duyabilmek için yer değiştirmek istemek bile beni garip bir şekilde rahatsız ediyor. Sanki insan ayrımı yaptığımı, ona olan ilgimi gereksiz bir şekilde gösterdiğimi düşündüklerini düşünüyorum insanların. Çok

saçma geldi değil mi? Evet bunu yazarken bana da öyle geliyor; ama gerçekten de öyle oluyor. Yer değiştirmeyi istediğimde aramızdaki konuşma soğuklaşıyor çünkü. Bu ricam karşısında ne düşünüldüğü hakkında cidden hiçbir fikrim olmuyor.

Hatta daha iyi duymak istediğim kişi karşı cinsten olduğunda, ek olarak bir sürü sıkıntı çıkıyor. Ya da yanındaki kişi, yani benim yer değiştirmek istediğimde yanına geçeceğim kişi karşı cinsten olsa işler iyice karışıyor.

Bir kere bir arkadaşımın konuyu bilmesine rağmen, bana sırf karşı cinsten olan arkadaşım yanına geçmek için mi bunu istediğimi sorması beni çok ciddi bir şekilde rahatsız etmişti mesela. Bu durum, işime geldiğinde işitme kaybımdan yararlandığımı düşündüklerini gösteriyor ve bu az duyan birisi için çok karşılaşılan bir durum olduğundan insanı canından bezdiriyor.

Bu tür sorunları kim bilir kaç kişi yaşıyordur diye düşünüyorum bazen. Açıklayamayacağı, ya da açıklasa bazen yeterince algılanamadığı, yanlış algılandığı türden sorunlar...

Keşke, diyorum, keşke bizim kolumuzda alerji bileklikleri gibi insanların hakkımızda bilmelerini istediğimiz şeyler yazılı bir bileklik bulunsa ve insanlar birbirleriyle tanıştıklarında ilk iş olarak bu bileklikleri okusa.

Mesela şöyle:

“Eylem Yurtsever.

Sağ kulağı iyi duymadığından sol tarafında bulunmanızı tercih eder.”

Ya da:

“X, kişisel temasın en az olmasını ister. Sarılmak yerine tokalaşmayı tercih eder...”

Ne dersiniz güzel olmaz mıydı?

Bir ocuğu Yürede Büyütmek

Müjgân Bilgen Özen

mujganbilgenozen@hotmail.com

Değerli okuyucular hepinize merhabalar,

Bu yazımda sizlerle bir ocuk yürede nasıl büyüymüş? Engelli olan bireylerin yürede ocuk büyüebilir miymiş? Bunları incelemeye ve tartışmalarınıza açmaya çalışacağım. Fakat şimdiden sesinizi duyar gibi oluyorum.

“Yürede ocuk büyütmekte neymiş, nereden çıktı şimdi bu? Çocuklar annenin karnında büyümez mi?” diyorsunuz değil mi? Vallahi peşinen söyleyeyim, yazımın başlığı dikkat çeksin ve daha fazla okuyucu yazımı okusun diye bu başlığı ve konuyu seçmedim. Üstelik yine söylemeliyim ki; ben, engelli hakları savunucusu olduğum kadar kadın hakları savunucusuyum da. Fakat erkek dostlarımıza haksızlık edilsin istemem. Anneler bir çocuğu karnında, bedeninde büyüüyorlar da babalar ne yapıyorlar?

Bu konuda bir arkadaşım “Babalık ancak öğrenilir, annelik ise doğuştan olur.” demişti. Ben, onun düşüncesine şiddetle karşı çıkmıştım. Benim bu düşünceye karşı çıkmamın nedenlerinden biri de görevim ve mesleki deneyimlerimden biliyordum ki; ocuk yuvalarının ağzına kadar dolu olmasının nedeni orada kalan çocukların annesiz ve babasız olmaları değildir. Aksine yuvada kalan çocukların büyük bir bölümünün anne ve babaları bulunmaktadır. Bana göre biyolojik anne baba olmakla gerçek anne baba olmak birbirinden çok farklıdır. Zira bir davamda evlat edinme annesi bana “Avukat hanım biliyor musunuz? Kızımız bizim yaşamımıza girdikten sonra benim göğüslerimden süt gelmeye başladı.” demişti.

Acaba şu halde anne baba olmak için görmek, duymak, yürümek mi gerekiyor yoksa? Ne dersiniz? Söylemeliyim ki; bazı ülkelerde sırf annesi babası engelli diye çocukların devletin koruması ve bakımına alındığını da duymuştum.

“Peki; tamam, anladık. İşi uzatma da anlat bakalım neymiş bu yürek içinde bir çocuğu düşleyerek, hayal kurarak, sevgiyle, yavaş yavaş büyütmek ve sonra da onun annesi, babası

olmak nasıl bir şeymiş.” diyorsunuz değil mi? Haydi gelin bunun yanıtlarını isterseniz birlikte bulalım.

Kısa bir süre önce kurumumuz aracılığıyla evlat edinen ailelerin düzenlediği bir yemeğe katıldım. Sahneye önce güzeller güzeli bir genç kız çıktı ve oradakilere dedi ki “Gördüğünüz üzere ben de tıpkı sizler gibi bir insanım. Ama benim sizlerden bir farkım var. Bu da sizleri anneleriniz karnında beni ise annem, babam yüreğinde büyüttü” demişti. Bu sözler, yani, bir insanı yüreğinde sevgiyle, özlemlerle, heyecanla büyütme gerçekten çok çarpıcı ve anlamlıydı. Bu sözler kuşkusuz orada olanları ve beni de çok etkilemişti.

Peki bu halde karnında değil de yüreğinde bir çocuk büyütme yani evlat edinme nedir?

Evlat edinme, belirli şartlar ve usul çerçevesinde gerçekleştirilen ve evlat edinen ile evlatlık arasında soy bağı ilişkisi kuran bir medeni hukuk işlemidir. Bu işlem ile çocuğu bulunmayan kişilerin, aile kurma ve çocuk sahibi olma özelemleri giderilmekte aynı zamanda bir aile yuvasından yoksun olan çocukların korunması ve güvenli bir ortamda büyütülmesi amaçlanmaktadır.

Evlat edinme tarihin en eski çağlarından günümüze kadar çeşitli hukuk sistemlerince kabul edilmiştir. Önceleri soyun sürdürülmesine ve mirasçı sahibi olmaya hizmet etmiş iken 19. yüzyılla birlikte daha çok çocuk sevgisini tatmak, bu konudaki özlemini gidermek isteyen anne-babaları bu isteklerine kavuşturmuştur. Eski çağlarda, evlât edinme akdi siyasi amaç uğruna da kullanılmıştır. Örneğin; eski Atina hukukunda evlât edinme, ailenin devamını sağlama sebebiyle, sitenin siyasî örgütünün korunmasına hizmet etmektedir.

Hızlı kentleşme, sanayileşme, nüfus artışı, teknolojik devrim, iletişimin artması, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, aile içi ilişkilerin zayıflaması, boşanmalardaki artış, fuhuş gibi birçok sebep toplumları derinden etkileyen nice problemler yaratmaktadır. Bunlardan biri de korunmaya muhtaç çocukların ortaya çıkmasıdır. Sosyal devlet olma ilkesinin bir gereği olarak bu hususa çözüm bulmak için bir takım çalışmalar yapılmaktadır.

Evlat edinme kurumu, Türk hukukuna medeni kanunun kabul edildiği 1926 tarihinden itibaren girmiştir. Evlat edinme hizmeti, Türk medeni yasasının 305-320 maddeleri ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın aynı kapsamda hazırlanan evlat edinme yönergesi, evlat edinme tüzüğü, çocuk hakları sözleşmesi, 14.1.2004 tarihinde kabul edilerek 1 Eylül 2004'te

yürürlüğe giren çocukların korunması ve ülkeler arası evlat edinme konusunda işbirliğine dair sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında yasa çerçevesinde yürütülmektedir.

Şimdi burada genel olarak evlat edinmenin koşullarını ve sonuçlarını kısaca ele alalım:

Evli çiftler de evli olmayan kişiler de evlat edinebilir. Ancak birlikte evlat edinme sadece evli çiftlerce gerçekleştirilebilir, evli olmayan kişiler ise tek başına evlat edinebilir.

Medeni kanunumuz evlat edinmeyi ikiye ayırarak düzenlemiştir. Bu ayrım; küçüklerin evlat edinilmesi, erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesi şeklinde yapılmıştır.

KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİ ŞARTLARI:

Küçüklerin evlat edinilmesinde temel amaç küçüğün korunması ve bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açılardan gelişimini sağlayacak bir ortamda yetiştirilmesidir. Kanun koyucu da bu amacı gerçekleştirmeyi temin etmek için küçükler için erginlerin evlat edinilmesinden farklı şartlar belirlemiştir. Bu şartları şöyle sıralayabiliriz:

Evlat edinenin evlat edinilenden en az 18 yaş büyük olması gerekir.

Evlat edinmek için asgari yaş 30 olarak belirlenmiştir. Ancak bazı durumlarda alternatifli düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan ilki, eşler birlikte evlat edinecekse en az 5 yıldır evli olmaları halinde 30 yaş şartı aranmaz. Evlilik süresinin beş yıldan az olması halinde ise her iki eşin de 30 yaşını doldurması gerekmektedir. Diğer bir alternatifli durum ise eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi halinde söz konusudur. Buna göre en az 2 yıldır evli olan çiftlerden biri diğerinin çocuğunu evlat edinmek istiyorsa evlat edinmek isteyen için 30 yaş şartı aranmaz.

Evli olmayan bir kişi ise 30 yaşını doldurmuşsa evlat edinebilecektir. Bu tek başına evlat edinmedir.

Asgari bakım süresi olarak en az 1 yıl süreyle küçüğe bakmış ve gözetmiş olmak aranmaktadır. Bu deneme süresi zarfında temel hedef olan küçüğün menfaatinin gerçekleşebilme durumuna bakılır. Evlat edinenin küçükle sağlıklı bir ilişki kurması, aralarında manevi bir bağ kurulması ve küçüğün maddi-manevi açılardan ihtiyaçlarının karşılanarak iyi bir şekilde yetiştirilmesinin araştırılması açısından bu bir yıllık süre önem

taşımaktadır. Bahsi geçen hususlarda sorunlar ortaya çıkmışsa evlat edinme talebi reddedilmektedir.

Küçüğün rızası da emredici nitelikteki bir şarttır. Temyiz kudretine sahip olan küçük rızası olmadıkça evlat edinilemez. Küçüğün vesayet altında olması halinde ise ayırtım gücüne bakılmaksızın vesayet makamının ve denetim makamının izni alınarak evlat edinilebilir.

Küçüğün ana ve babasının rızası da evlat edinme için gerekmektedir. Ana babanın her ikisinin birlikte rızası aranmaktadır. Ancak bazı hallerde rızanın aranmayacağı kanunda açıkça belirtilmiştir. Buna göre; ana babanın kim olduğu bilinmiyorsa ana babanın uzun bir süredir nerede olduğu, oturduğu bilinmiyorsa küçüğe karşı gerekli özen yükümlülüğü yerine getirilmeyip, küçüğün yeterli şekilde bakılıp yetiştirilmemesi halinde ana babanın rızası aranmamaktadır.

Medeni kanun ana babanın rızasının şekli ve zamanını da düzenlemiştir. Buna göre rıza küçüğün doğumundan altı hafta geçmeden verilemez.

Açıklanan şartların varlığı halinde evlat edinmek isteyen kişi veya birlikte evlat edinmede eşler tarafından mahkemeden, evlat edinmeye karar verilmesi istenir. Kararı verecek mahkeme evlat edinenin ikametgâhı mahkemesidir. Yasa gereği, dava sürecinde yargıç, evlat edinmeye ilişkin esaslı sayılan her türlü durum ve koşulu kapsamlı bir biçimde araştırmakta, evlat edinen ile edinileni dinlemekte gerekli gördüğünde de uzman görüşü almaktadır. Araştırmada özellikle evlat edinen ile edinilenin kişilikleri, sağlık durumları, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime kabiliyeti ve onu evlat edinmeye sevk eden sebepler ile aile ve bakım ilişkilerindeki gelişmeler kapsamlı şekilde incelenip açıklığa kavuşturulmaya çalışılmalıdır. Mahkeme tarafından yukarıda açıklandığı üzere yapılan yargılama sonucu verilen kararlar evlatlık ilişkisi kurulmuş olur.

Evlat edinmenin doğuracağı sonuçlar medeni yasanın, 314. maddesinde düzenlenmiştir. Bunlar;

Evlatlığın anne ve babasına ait olan bütün hakları evlat edinene geçer. Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur. Evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alır.

Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. Evlatlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinmenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir. Evlat edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlatlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.

Yine ülkemizde iki şekilde evlat edinme bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi; kişiler kendi aralarında anlaşarak mahkemeden karar alarak evlat edinme işlemini gerçekleştirirler. Burada çocuğu evlat edinmek isteyen taraf ve çocuklarını evlatlık vermek isteyen taraf bulunmaktadır. Bunlar anlaşarak ve yasanın hükümlerini yerine getirerek evlat edinirler.

İkincisi ise; evlat edinmek isteyen bireyler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 81 ilde bulunan il müdürlüklerine başvururlar. Koşullarının uyması halinde sıraya alınırlar ve sıraları geldiğinde uygun özelliklere sahip küçükleri kurum aracılığıyla evlat edinirler.

İşte benim anlatmak istediğim ve uygulamada engelli bireyler yönünden ayrımcı bir uygulama olan evlat edinme çeşidi budur. Zira; her ne kadar medeni yaşamızda engelli bireylerin evlat edinmelerine yönelik her hangi bir düzenleme bulunmuyorsa da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın evlat edinme tüzüğünde ve yönergesinde engellilerin evlat edinemeyeceklerine dair düzenlemeler bulunmaktadır.

2009/14729 karar sayılı aile ve sosyal politikalar bakanlığı evlat edinme tüzüğü'nün istenilen belgeler başlıklı 6. Maddesinin e fıkrasına göre durum aynen şöyledir;

e) evlat edinen kişiler; fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir engelinin, sürekli bakımı gerektiren, bulaşıcı veya süregen bir hastalığının bulunmadığını, ayrıca alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu sunar.

Yine bakanlığın evlat edinme yönergesinin evlat edinecek ailenin seçimi başlıklı 13. maddesinin f fıkrasına göre;

f) evlat edinmenin fizik ve ruh sağlığı açısından çocuğa bakabilecek durumda olması, çocuğu toplum içinde psiko-sosyal açıdan mağdur edecek herhangi bir özelliğinin olmaması Őeklinededir. (bu madde engelli olmamak Şeklinde uygulanmaktadır).

Örneğin ikisi de görme engelli olan bir çift bakanlık il müdürlüklerine evlat edinmek üzere başvurduğunda çiftin talepleri reddedilmektedir. Elbette buradaki ret kararının gerekçelerini tahmin etmek hiç de zor değildir. Engelli bireylerin kurum aracılığıyla evlat edinmemesinin nedenlerinin en başında kuşkusuz engellilerin toplum gözünde aciz, zavallı, yardıma bakıma korunmaya muhtaç olarak algılanmaları gelmektedir. Hal böyleyken engelli bireyler nasıl bir kuğu evlat edinip onun bakımını, gözetimini sorumluluğunu alabilsinler değil mi? Kuşku yok ki engelliler hakkındaki bu bakış açısı tamamen orta ağ zihniyetini yansıtmaktadır.

Üstelik burada daha da vahim olanı; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde kurulan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler (BM) Engelli Hakları Sözleşmesi uyarınca sözleşmenin Türkiye'deki uygulayıcısıdır ve odak kurum olarak görevlendirilmiştir. Belirtmeliyiz ki bu ayrımcı düzenleme ve uygulama bakanlığın sözleşme kapsamında üstlendiği görevle asla örtüşmemektedir. Zira BM Engelli Hakları Sözleşmesi'ne hkim olan ilkelerin en başında eşitlik ve ayrımcılık yasağı gelmektedir. Ayrıca bu hususta sözleşme taraf devletleri taahhüt altına da sokmuştur.

Fakat yaptığım bir araştırma sonucunda birçok Avrupa ülkesinde de engellilerin evlat edinemediklerini öğrendim. Demek ki bu sorun daha genel evrensel niteliktedir. Bu nedenle sorunun üzümünde; diğer ülkelerde varlık gösteren, engelli hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla dayanışma içinde olmak gerekir.

Engellilerin kurum aracılığıyla evlat edinememelerinin nedenini st dereceli yetkili bir kurum görevlisiyle tartıştığımda bana şunları söylemişti;

“Evlat edinmek üzere kurumumuza başvuran engelliler genelde bu çocukların kendilerine bakmalarını; (elleri, ayakları, gözleri, kulakları olmalarını) istiyorlar. Madem yasalar bize bu çocukların ailelerini seçme yetkisini vermiş yleyse biz de neden engelli olan bireyleri seçelim? Üstelik bu doğru olmaz. Hem engelli bireylere evlat edindirilen çocuklar ileride, büyüdüklerinde bizden hesap sormazlar mı? Biz, neden bu çocukların bütün yaşamlarını etkileyecek bir durumu bilerek kabul edelim?” demişti.

17 yıldır işin içinde yer alan biri olarak; her ne kadar söylenenlerde gerçeklik payı olsa da yine de bu yaklaşımlara karşı çıktığımı bilmenizi isterim. Ve karşı çıktığım gerekçelerimi de mesai arkadaşına detaylandırarak konu hakkında örnekler vererek anlatmaya çalıştım. Kanımca; bunların hepsi konu hakkında kesin yargı bildiren; önyargılı, öznel, soyut, dogmatik değerlendirmelerdir. Oysa her olayın, her ailenin ve her küçüğün durumu tek tek incelenerek değerlendirilmeli ve ona göre karar verilmelidir.

Yalnız burada belirtmek gerekir ki; engelli olanların bazıları nasıl çocuklarını istismar ediyorlar, sürekli onları kullanıyorlar ve onların durumlarından yararlanıyorlarsa demek ki bazı engelli olanlar için yine durum evlat edinme isteğinde de aynıymış.

Peki; engelli olmayan birçok bireyde evlat edinirken ilerde çocukların kendilerine bakmalarını istemiyorlar mı? Hem burada beni şaşırtan bir durumu da sizlerle paylaşmak istiyorum. Biliyor musunuz; toplumumuzda insanlar genelde çocuklarının erkek olmalarını, erkek doğmalarını isterler ya; durum evlat edinmede nasıl dersiniz? Evlat edinme isteğinde bu durumun tam tersi durum görülmektedir. Evlat edinmek için başvuran bireylerin ortalama sadece ¼'ü erkek çocuk isterken bunların ¾'ü ise kız çocuğu evlat edinmek istemektedir.

Elbette bunun nedenini tek alanda değerlendiremeyiz. Zira evlat edinen ailelerin sosyal, ekonomik, kültürel, eğitim gibi daha birçok durumları toplum ortalamalarının oldukça üzerinde yer almaktadır. Kız çocuğu tercih etmelerinin nedenlerinden biri de bu olabilir. Burada asıl iş kurum görevlisine düşmektedir. Evlat edinme isteğinin gerçek nedenleri bulunmaya çalışılmalıdır. Sadece kendine bakmak talebiyle kuruma başvuran engelli olan ya da engelli olmayan bireylerin istemi kesinlikle ret edilmelidir. Ayrıca yasal düzenlemelere göre; durumu araştıran ve inceleyen dosya sahibi sosyal çalışmacının bu konularda taktir yetkisi de bulunmaktadır. Bu durum neden sadece engelliler açısından sorun yaratmaktadır? Bunu anlamak kesinlikle mümkün değildir.

Yine ifade etmek gerekir ki; misyonu gereği Türkiye'deki ayrımcı uygulama ve düzenlemeleri değiştirerek düzeltilmesi gereken Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kendinin engelliler aleyhine ayrımcılık içeren uygulama ve düzenlemelerin tarafı olması gerçekten oldukça ilginçlik teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda sunulan düzenleme içeriklerinden de anlaşılacağı gibi herhangi bir engeli olan kişiler kurum aracılığıyla evlat edinmemektedir. Bu durumun eşitlik ve ayrımcılık yasağı gibi evrensel hukuk kurallarıyla açıklanması kesinlikle mümkün değildir.

Kuşkusuz bu halde sormak gerekir ki; engelli bireyler, engelli oldukları için y¼reklerinde bir çocuğu da mı sevgiyle, heyecanla, istekle b¼y¼temezler?

Yararlanılan Kaynaklar:

Medeni yasa, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Evlat Edinme T¼z¼ę¼ ve Y¼netmelięi.

İsmarlama Tezahürat

Şule Sepin

sulesepin6@gmail.com

EEEH Dergisi'nin çıkarılmaya başladığını Burak arkadaşımızın annesinden öğrenmiştim. Yoğun işlerinin arasındayken yazıları okumaya elinin değmediğinden yakınıyordu. İyi bir internet kullanıcısı olmadığım için bu dergiyle tanışmam biraz zaman aldı. 11 sayıyı bir hafta içinde okudum. Sesli dergi sayılarının artması çok yararlı. Ama birden fazla dergi aynı içerikte olursa, bizim için en verimli olanını seçip diğerlerini okumayabiliyoruz. Bu nedenle farklı konuları içeren erişilebilir dergilerin çıkmasını çok önemsiyorum. Konuların içeriği benzer olunca, hem sıkıcı oluyor, hem tekrara düşülebiliyor, hem de okurken daha az heyecan duyabiliyoruz. Erişim sorunlarımızın ele alındığı bir dergiyle tanışmak çok keyifli. Çünkü hemen her gün erişim sorunlarımızla ilgili mutlaka bir deneyim yaşıyoruz. Bu deneyimleri paylaşmalıyız ki, sorunlarımızı çözmeye odaklanalım. Dergiyi okurken ben de yazmaya karar vermiştim. Hatta kafamda yazımın başlığı da hazırды. Ama yaşama geçirmem biraz zaman aldı.

İşte benim yaşadığım bir basket maçı deneyimi. Çocuklar anne ve babalarının etkinliklerini izlemesinden keyif alır ve önemsendiklerini hissederler. Görme engelli arkadaşlardan çocuklarının görme gerektiren etkinliklerine gittiklerinde, çocuklarının ne yaptıklarını göremedikleri için çok üzüldüklerini sıkça duydum ve ben de bu örnekleri bizzat yaşadım.

Kızım basket oynuyor. Ben de zaman buldukça onun maçlarına gidiyorum. Maçlara tek başıma gitmek istemiyorum. Çünkü ne zaman oyuna girdiğini, sayı attığını hiç anlayamıyorum. Bir keresinde Ankara dışında oynadığı bir maça arkadaşım ile gittik. Maç başladı ve bitti. Sadece kaç sayı farkla yendiklerini öğrenebilmişim o kadar. Sürekli “Şimdi kim oynuyor? Ne oluyor?” diye sormaktan bıkmışım. Maça birlikte gittiğim arkadaşım iyi niyetliydi fakat iyi bir anlatıcı değildi.

Böyle betimlemede erişim sorunları yaşayınca ve kısa vadede çözüm bulamayınca, dışa dönük ve sosyal yönlü olmak işe yarıyor. Maça kızımın takım arkadaşlarının aileleri gelmişse, onların yanına oturuyorum. Bazıları o kadar güzel anlatıyorlar ki, heyecanla maç izliyorum. Fakat maç yaklaşık bir buçuk saat sürüyor. Herkes sürekli anlatamıyor. Öyle ki o “Bravo”

diye bağıırıp alkışlarsa, ben de başlıyorum alkışlamaya. O sessiz kalınca, ben de suspus oturup ağzından kelimelerin çıkmasını beklemeye koyuluyorum. Sanki biri bana yaptığı tezahüratı ısmarlamış gibi hissediyorum. Kızım maça gelmeme mutlu oluyor fakat bir o kadar da tedirgin oluyor. Maçı anlatacak birini bulmak için çabılıyor. Spora ilgi duymayan birini hatır için maça getirmek de bencillik oluyor.

Futbol maçlarını radyodan izlemek çok keyifli olurdu önceden. Aslında şimdi internet gibi olanaklar da var. Bir yandan da yapılabilecekleri hayal ederken buluyorum kendimi. Derken bu hayalimi paylaşma fırsatı buluyorum. Ankara'daki maçlara düzenli geldiğimi gören aileler benimle tanışır tanışmaz, "Biz sizi çok taktir ediyoruz. Ne güzel çocuğunuzla çok ilgilisiniz. Maçları hiç kaçırmıyorsunuz." dediklerinde önce çok kızdım. Yaptıklarımızı çok abarttıklarımı düşündüm. Sonra maç izlemek için gösterdiğim çabayı düşününce ben de kendimi taktir ettim. Sonunda onların abartılı tutumlarının yerini benim yaşadıklarımın almasını istedim ve kendimi anlatmaya karar verdim. "Herkes gibi ben de çocuğumla ilgileniyorum. Bunda abartılacak bir durum yok." dedim ve onlara sesli betimleme çalışmalarını anlattım. Ben de kulaklıkla yapılan sesli bir maç anlatımıyla maçı izleyebildim. Aileler beni takımın yetkilileriyle tanıştırdılar. Yaşadığım sorunu ve yapılması gerekenleri dilimin döndüğünce anlattım. Onlar da kendilerince bu duruma çözüm bulmaya çalıştılar. Ben maçlara geldiğim zaman gönüllü birini bulup anlattırabilirlermiş. Ben her zaman gönüllü birinin bulunmasının mümkün olamayacağını, üstelik anlatan kişinin basketbolla ilgisinin olmaması durumunda, bu işi etkili bir biçimde anlatamayacağını belirttim. Bana hak verdiler. Körlerin içinde de basket maçına meraklı olanlar çıkabilirdi. Takımın olanaklarını kullanarak bu işe başlasalar, bu diğer takımları da motive edebilirdi. Uzun bir süre karşılıklı müzakere ederek durum değerlendirmesi yaptık. Bu tür özel kuruluşların aklına hemen popüler ve reklam tarzında çözüm önerileri geliyor. Bir grup görme engelliye toplamak ve betimlemeli maç izletmek. Onlara Sesli Betimleme Derneğinin çalışmalarından da söz ettim. İsterlerse kendilerini tanıştırabileceğimi söyledim. Çünkü teknik açıdan derneğin farklı önerileri olabilirdi. En iyisi de yüz yüze görüşmelerini sağlamaktı. Tutumları son derece olumluydu. Ama henüz bir girişimde bulunmadılar.

Bu işler için sıkı bir takip gerekiyor. Düşünüyorum da günlük yaşamımızda o kadar çok çözüm bekleyen erişim sorunlarımız var ki, işin kötü yanı ilk bakışta sanki bunlar kişisel sorunlarımız gibi algılanabiliyor. Benim gibi bu sorunu yaşayan birkaç kişi çıkırsa iş yükü biraz daha hafifleyecek. Yine de her sorun için bu kadar çaba göstersek, buna ne zamanımız yeter,

ne de enerjimiz. Yapılması gereken bizim için en can yakıcı sorunları belirleyip oradan başlamak.

Kızım basket oynadığı sürece bu sorun da benim için güncelliğini koruyacak. Bir gün başkaları ısmarlamadan ben de içimden geldiği gibi, kendiliğimden ve başkalarına ihtiyaç duymadan tezahürat yapabileceğim. Mücadele edersem bu gerçek olacak. Buna yürekten inanıyorum.

Yaşadığım sorunla ilgili bir deneyimimi dile getirerek sizlerle tanışma fırsatını bulabildim. Sizi tanıdığıma memnun oldum. Peki ya siz?

Bir Varmış Bir yokmuş; Bir Yerlerde Erişilebilir Liseler de Varmış

Zeynep Şule Yılmaz

blacklotus86@gmail.com

Sene 2001 yılıydı. Ben ortaokul son sınıf öğrencisiydim. Notları gayet iyi başarılı bir öğrenciydim. Geceleri uykularımı kaçıran kaygılarım vardı. O yaşta bir çocuğun sahip olmaması gereken endişeler kafamı kurcalıyordu. Liseye başladığımda neler olacaktı? Bana kim kitaplarımı okuyacaktı? Matematikte nasıl başarılı olacaktım? Sınavlarına bile girmemem söylendiği Anadolu liseleri şöyle dursun düz lisede her şey nasıl olacaktı?

Ben o yıl ortaokuldan mezun oldum. “Seni kazansan bile almazlar” dendiği, hem de başarısız olma ihtimali öyle bir kafama kazındığı için Anadolu lisesi sınavlarına girmedim. O zamanlar süper lise diye bir şey vardı. Hala var mı bilmiyorum; fakat bu süper liseler İngilizce hazırlık sınıfları olan, 4 yıllık, görece daha çalışkan öğrencilerin alındığı düz liselerin ayrıcalıklı kısmı oluyordu.

Okulun ilk haftası annem ve babamla kayıt yaptırmaya gittik. Okul müdürü beni okula almak konusunda bir sorun çıkartmadı. Öyle ya bazı arkadaşlarım okul müdürleri tarafından engelli oldukları için okula alınmama problemi yaşamışlardı. Söz benim süper lise tarafına gitmek isteysiime geldiğinde olay değişti. Müdür bey hemen sen nasıl yapacaksından tut da biz sana ek destek veremeyizden girip öğretmen sana tahtayı her zaman okuyamaza getirince ben dönüp anne ve babama baktım. İkisi de İngilizce bilmiyordu. O an karar belliydi. Ben işte belki de tanımını bile bilmediğim ilk ayrımcılığa maruz kalmıştım. O itirazcı yapım henüz ortaya çıkmamış belli ki, belki sadece 15 yaşında oluşumdan, belki hiçbir görme engelli teknolojisini henüz bilmiyor olmamdan belki de benim bile korkularım olduğundan düz liseye gitmeye karar verdim.

Sene 2013 Amerika’da yüksek lisansımı yapıyordum. Bir zamanlar İngilizce öğrenmek için çok istediğim halde gidemediğim süper lise hüsrانından 12 yıl sonra ben İngilizceyi birçok insandan daha iyi biliyor ve konuşuyor, İngilizce eğitim alıyor ve İngilizce konuşulan bir ülkede yaşıyordum. İşte o yıl bir Türk lise öğrencisi olan Faruk Demir ile yollarımız Madison’da kesişti. Faruk Amerikalı bir ailenin yanında bir yıllığına lise değişim öğrencisi olarak Amerika’ya benim yaşadığım eyalete gelmişti. Onunla geçirdiğim muhteşem bir günün ardından iletişimimizi sürdürmeye devam ettik. Faruk Türkiye’ye döndükten sonra kardeşi

Batuhan 2014-2015 öğretim yılı için aynı programla yine aynı ailenin yanına gelmişti. Ben de Batuhan'la müthiş bir röportaj yaparak katıldığı programın ve Amerika'daki erişilebilir bir lisenin bilgisini sizlere vermenin gururunu yaşıyorum. İşte bu röportajımda sizlere ve benim gibi birçoğumuzun halen kendi kitaplarını tarayarak, anne ve babasına kitap okutarak, sınavlarda hiçbir ek süre almayarak ve arkadaşlarının defterlerinden notları sanki bir şifreymiş gibi gören biriyle çözmeye çalışarak aşmaya çalıştığı erişilebilir olmayan bir eğitim sistemini birileri tutup nasıl da erişilebilir hale getirmiş birlikte göreceğiz. Kendi uyarlamalarını kendi çabalarıyla oluşturan bir öğrenci topluluğu olarak, eğitim sistemi 12 yıl boyunca bireysel uyarlamaları zorunlu kılan bir Amerikan erişilebilir eğitim sisteminden bahsedeceğiz sizlere bugün.

“Bize biraz kendini tanıtır mısın?”

“Adım Batuhan, 16 yaşında 11. sınıf öğrencisiyim. Doğuştan görme engelliyim. İlk ve ortaokulu görme engelliler okulunda okudum.”

“Amerika'ya gelme fikri nasıl ortaya çıktı?”

“Bir program olduğunu başka bir görme engelli arkadaşımızdan duyduk. Ben aslında hep Amerika'ya gitmek ve İngilizce öğrenmek istemiştim. Ağabeyim ilk başvuruyu yaptı ve ailemizi ikna ettik. O ilk gelerek bana liderlik yaptı”

“Bir program dedin.Nnasıl bir program peki bu? Adı sanı nedir?”

“11 Eylül saldırılarından sonra Müslümanlarla Amerikalıların aralarındaki ilişkileri geliştirmek amaçlı Youth Exchange Study (YES) (gençlik değişim çalışması) denen bir program. Birçok Müslüman ülkeden lise öğrencilerinin konuk olarak gelip bir yıl boyunca Amerikan ailelerin yanında kaldığı programın amacı bütün Müslümanların terörist olduğu gibi bir önyargıyı yıkmak. Türkiye'de bu programı Türk Kültür Vakfı sürdürüyor.”

“Programa seçilmek için nasıl bir yol izleniyor?”

“Belli sınavlara girip bu sınavlardan geçmeniz gerekiyor. Sınav 3 aşamadan oluşuyor. İlk olarak bir kişilik testi yapılıyor. İkinci aşamada sözlü mülakat ve 3. aşamada İngilizce sınav yapılıyor. Bu sınavlardan en iyi sonuçları alan yaklaşık 50 kişi her yıl Amerika'ya bir misafir ailenin yanına gelmeye hak kazanıyor. İkinci aşamada öğrenciler bir mektup hazırlayarak onları misafir olarak bir yıl boyunca ağırlamak isteyen gönüllü ailelere gönderiyorlar.

Eşleştirmeler öğrencilerin ve ailelerin uyumuna göre yapılıyor. Amerika’da kaldığınız müddet boyunca size aylık \$115 kadar bir burs veriyorlar”

“Diğer masrafların nasıl karşılandı?”

“Amerika’ya gelebilmem için gereken her türlü işlem bedeli ve uçak biletim bu program kapsamında ödendi. Ben hiçbir şey ödemedim.”

“Amerika’ya ilk geldiğin haftadan biraz bahseder misin?”

“12 Ağustos günü Washington DC’ye indim. Orada bir oryantasyon kampında 2 gün kaldıktan sonra (Mobility International) adlı engellilere hizmet veren bir dernekte başka bir oryantasyona katıldım. Orada engelli ve Amerika’ya misafir olarak gelen öğrencilerle Amerika’dan başka ülkelere giden Amerikan engelli öğrencilere 5 günlük bir kamp düzenliyorlar. Kampta çok eğlendim ve bilgilendim. Buradaki ayrıntıları paylaşmak istemiyorum çünkü sürpriz olsun istiyorum gelecekte katılacak olanlar için.”

“Sudan çıkmış balık deyimini yaşadın mı ilk geldiğinde?”

Kamplar çok güzeldi ve kendimi yabancı hissetmedim. Fakat kamplar bitip de kalacağım ailenin yanına döndüğümde ertesi gün okula gitmek zorunda kaldım ve okul çok farklıydı. Herkes İngilizce konuşuyordu tabii ve okul sistemi çok farklı burada”

“Batuhan bunları söylediğinde benim de yüksek lisansımın ilk dersi aklıma gelmişti. Dersten çıktığımda ağlamaklı bir surat ifadesiyle arkadaşşıma dönüp ben sanırım bu dersten kalacağım demiştim. İlk dönemin sonunda en hızlı konuşan profesör bile artık bana gayet anlaşılır geldiğinde ben bile İngilizcem ne kadar geliştiğine inanamıyordum.”

“Bize biraz Amerikan eğitim sisteminin nasıl olduğundan bahseder misin? Türkiye’yle ne tarz farklar var arasında?”

“En büyük farklardan bir tanesi her hocanın kendi sınıfının olması. Yani her dersin ayrı bir sınıfı var. Öğrenciler öğretmenlerin sınıfına gidiyor. Mesela ben 7 ders alıyorum ve 7 ayrı sınıfa gidiyorum her gün. Burada tenefüs diye bir şey yok öğle tenefüsü dışında. Dersler arasında 4 dakikalık bir ara var zaten o da bir sınıftan diğerine gitmeye ancak yetiyor. Neredeyse her okulda görme engelliler öğretmeni oluyor. Bu öğretmenler ya sürekli okulda bulunuyor ya da okullar arasında gezen görme engelliler öğretmeni oluyor. Bazı okullarda

görme engelliler kaynak odası diye bir yer var. Burası bana ders kaynaklarımı sağlıyor ve bir sorunum olduğunda gidebileceğim bir yer. Derslerle ilgili olarak ihtiyaç duyduğum materyalleri buraya götürüp istediğim formata dönüştürmelerini isteyebilirim. Aldığım derslerin öğretmenleri de ders materyallerini buradaki bir öğretmene göndererek bana uygun formata dönüştürmelerini isteyebiliyor.”

Batuhan’ın lisesindeki uygulama benim de ağzım açık kalarak dinlediğim bir hizmet. Bir ayrıntı olarak, bazı lise ve ilkokullar buldukları eyaletin görme engelliler kütüphanesini materyal dönüştürmek için kullanabiliyor. Her eyalet görme engelliler kütüphanesine sahip olmadığı için bu genel geçer bir durum değil.

“Kaç ders alıyorsun?”

“7 ders alıyorum. Bunlardan bazıları okulun zorunlu kıldığı, bazıları geldiğim programın zorunlu kıldığı dersler. Bunlar dışında seçmeli ders alabilme hakkım da var.”

“Hangi dersleri alıyorsun?”

“Amerikan tarihi, cebir, biyoloji, güncel dünya konuları, İspanyolca ve İngilizce gibi dersler alıyorum.”

“Peki, materyallerini hangi formatta sağlıyorlar?”

“Hangi formatta istersem. İstersem kabartma alabilirim ya da elektronik ya da sesli formatta. Türkiye’deyken böyle bir olanağım yoktu. Matematikte kabartma kullanmayı tercih ediyorum fakat diğer derslerde bilgisayarımı kullanıyorum.”

“Senin gibi buraya gelen öğrencilere İngilizce konusunda ne tavsiye edersin?”

“Sözlük kullanmak faydalı olabilir fakat her zaman pratik değil ve zaman olmayabiliyor. Öğretmenlerine ve arkadaşlarına fırsat olduğu her zaman soru sormalarında fayda var. Bazı kelimeler içerikten anlaşılabilirken bazılarının kesin anlamını bilmek gerekebiliyor.”

“Peki, bulunduğun lise sana başka ne tarz destek sağlıyor?”

“Bir baston eğitimi aldığım ve erişilebilir teknolojileri öğreten bir öğretmenim var. Haftada bir gün okulun etrafında çalışıyoruz. Nasıl karşıdan karşıya geçilir, ayak ve baston

koordinasyonu gibi teknikleri bana öğretiyor. Haftanın diğer bir gününde evimin etrafındaki yerleri bana öğretiyor.”

“Baston eğitimi veren kişiler (Orientation and Mobility Instructor) Oryantasyon ve Mobilite eğitmeni, başka bir tanımla baston öğretmeni olarak adlandırılıyor. Bu kişiler yüksek lisans derecesinde bu alanda eğitim almış kişiler. Birçok zaman görme engellilikle ilgili başka birçok konuda da bilgi sahibi oluyorlar. Bunlardan en yaygını görme engelliler teknolojileri.”

“Toplamda kaç saat baston eğitimi alma hakkın var? Bu yalnızca sen Amerika’da yeni olduğun için sana özgü bir hizmet mi yoksa her öğrenci bundan faydalanabiliyor mu?”

“Her öğrencinin böyle bir hizmet alma hakkı var. Kaç saat olduğu kişisel ihtiyaçlara göre değişebiliyor. Her öğrenci bireysel ve ihtiyaçları da bireysel. Ben mesela haftada 2 saat bu eğitimi alıyorum.

“Amerika’da en çok hoşuna giden şey ya da şeyler nedir?”

“Aslında en çok hoşuma giden şey okulda bir görme engelliler öğretmenin olması. Bu dediğim gibi okuldan okula değişiyor. Benim okulum yeteri kadar büyük olduğundan bir öğretmen okulda mevcut fakat başka okullarda sürekli bir görme engelliler öğretmeni yerine gezici öğretmen olabiliyor. Türkiye’deyken kendi başımın çaresine bakmak zorundaydım. Burada bütün ders materyallerim erişilebilir bir formatta bana sunuluyor.”

“Peki, bu materyallere zamanında erişebiliyor musun?”

“Çok nadiren gecikme olabiliyor fakat dediğim gibi çok nadir.”

“Görme engelliler odası dedin ya, oraya başka engel gruplarından öğrenciler de gidiyor mu?”

“Aslında oda değil burası bir nevi sınıf. Hayır, buraya yalnızca görme engelliler gidiyor. Başka engel grupları için başka sınıflar mevcut. Mesela işitme engelliler için başka bir sınıf var ve onlar oraya gidip hizmet alıyorlar.”

“Ödevlerini göndermen için bir online web sitesi gibi bir uygulama var mı? Varsa erişilebilir mi?”

“Evet, ödevlerimizi gönderdiğimiz bir site var. Buraya yazdığımız önemli ödevleri yükleyebiliyoruz. Site erişilebilir. Bir de bu sitenin başka bir işlevi yazdığımız ödevi bir

yerden alıntılıyıp alıntılımadığınızı tespit etmek. Bir yerden başka birinin ödevini ya da cümlelerini çaldıysanız bu hemen ortaya çıkıyor bu site sayesinde. Bir de her gün yeni bir şeyler öğrenmek en sevdiğim şeylerden bir tanesi burada.”

“Dersler dışında okulda başka bir aktiviteye katılıyor musun?”

“Evet, sonbaharda okulun koşu aktivitelerine katılıyordum. Burada sporlar sezona göre değişiyor. Bazı sporlar sonbaharda yaygınken bazıları ilkbaharda yapılıyor. Sayamayacağım kadar fazla spor yapma seçeneğiniz var. Bir de insanların niçin sporda bu kadar başarılı olduğunu anladım çünkü cuma günleri de dâhil olmak üzere haftanın 5 günü antrenman yapıyorlar. Bu aktivitelerin antrenmanları okul sonrası oluyor.”

“Peki, biraz aileni nasıl ikna ettiğine dönecek olursak gelecekte bu değişim programına katılmak isteyen öğrencilere nasıl bir tavsiye verirsin ailelerini ikna edebilmeleri için?”

“Eğer bu programın ne kadar faydalı bir program olduğu gerekli bir dille anlatılırsa yardımcı olabilir. Mesela benim buraya gelmem daha kolay oldu çünkü ağabeyim benden önce gelmişti. Annem hem izin vermek istemedi hem de bunun benim için ne kadar faydalı olacağını bildiği için bir yandan da gitmemi istiyordu.”

“Evi özliyor musun?”

“Evet, ara sıra özliyorum. En çok da yemekleri ve tatlıları özliyorum. Fakat burada çok farklı ülkelerin yemeklerini bulmak mümkün olduğundan bazen ummadığım bir yerde sevdiğim bir şey bulabiliyorum.”

“Bu bursla gelecek bir görme engelli öğrenciye ne gibi tavsiyelerde bulunmak istersin?”

“Herkesin deneyimi bireysel olacağı için yalnızca bastonlarını unutmamalarını tavsiye ediyorum. Bir de 12 sınıfta geldiklerinde üniversite giriş sınavını kaçıracaklarından 11. sınıf ya da daha öncesinde gelmeleri daha mantıklı olabilir. Bu programla gelmek isteyenler soruları için benimle iletişime geçebilirler.”

“Amerika’ya geldiğinden beri yeni bir teknoloji kullanmaya başladın mı?”

Küçük bir para tanıma makinesi görmüştüm o çok hoşuma gitti. Çok küçük bir alet arasına parayı koyuyorsunuz o da size paranın değerini söylüyor. Hatta kör ve sağır olanlar için titreşim özelliği var. Farklı para birimlerine göre farklı titreşim sağlıyor.”

“Okula nasıl gidip geliyorsun?”

“Okula okul otobüsleri ile gidip geliyoruz. Eğer antrenman için kalmam gerekirse beni yanında

kaldığım ailem okuldan alıyor.”

“Derslerde kitaptaki aktiviteleri nasıl yapıyorsun?”

“FS reader ile daisy formatındaki kitapları bilgisayarımdan takip ediyorum. Eğer kabartma kullanırsam, hocamın kitabında kabartma aktivitenin kabartma dokümanda kaçınıcı sayfada olduğunun bilgisi yer alıyor.”

Amerika’da engelli bireylerin eğitim yasası adlı (Idea) yasa 1998 ve 2004 yıllarında yapılan değişikliklerle 1. sınıftan 12. sınıfın sonuna kadar bütün engelli öğrencilerin eğitimlerini erişilebilir hale getirmek ve bireysel uyarlamalarını sağlamak için oluşturulmuş bir yasa. Bundan 30 ya da 25 yıl öncesinde engellerinden dolayı engeli olmayan öğrencilerle aynı sınıfta yer alamayan öğrenciler bugün herkes gibi eşit ayrımsız ve erişilebilir eğitim hakkını bu yasaya borçlu.

Batuhan’la sohbetimizin ardından erişilebilir bir lise örneğinin bizlere de yol gösterici olması ve benim ülkemde de engelli lise öğrencilerinin ders materyallerine ulaşmak ve herkes gibi başarılı olmak için fırsat eşitliğinin olması için köklü bir yasaya olan ihtiyacımızın aşıkârlığı ortada. Peki, bizler niçin böyle bir yasa çıkartmayalım? Her şey önce hayal etmekle başlamıyor mu? Biz oturup saatlerce kitap taramaktansa ödevlerimizi yapıp herkes gibi öğrenci olmak istemiyor muyuz?

Erişilebilir eşit engelsiz bir eğitim sistemi için el ele vermek üzere!

Görme Engelli Bebeklerde Oryantasyon ve Bağımsız Hareket Nasıl Desteklenir?

Deniz Aydemir Döke

daydemir@gmail.com

Önceki yazılarımda oryantasyon ve hareket kavramlarından bahsetmiştim ve bir görme engelli bireyde bu kavramlar ne kadar erken gelişirse o bireyin hayata o kadar iyi katılabileceğini vurgulamıştım. Bu konularda Türkçe kaynak eksikliği ve ülkemizdeki rehabilitasyon hizmetlerinin yetersizliği nedeniyle, görme engelli çocuğu olan ailelerin zorlandıklarını tahmin edebiliyorum. Görme engelli olsun olmasın, bebeğiniz olduğunda yanında bir de kullanım kılavuzu vermiyorlar. Görme engelli bir bebeğiniz olduğunda ise, onun özel gereksinimlerini nasıl karşılayacağınızla ilgili güçlük genel geçer bilgilerle aşılmıyor.

Varsayalım ki bebeğiniz henüz yürümüyor, ona halen oryantasyon konusunda farkındalık kazandırabilirsiniz. Bebeğiniz oyuncasını düştürdü diyelim, ona “Oyuncağın yanında duruyor” demektense, “Oyuncağın sağ ayağının yanında duruyor.” deyin. Sağ sol, ön arka gibi yön bildiren kelimeleri kullandığınızda, sizin değil bebeğinizin sağ ya da solu olduğundan emin olun. Yoksa benim yaşıma geldiğinde bile, birisi sağda deyince sola gitmeye devam edebilir. Bu yöntemi kullanarak bebeğinize kendi bedeniyle ilgili farkındalık da kazandırabilirsiniz. Vücudunun kısımlarını ona dokunarak öğretin. Mesela burnuna dokunup “burun” deyin, bu şekilde oyunlar oynayın. Sonuç olarak bebeğin etrafını öğrenmeden önce kendi bedenini tanıması gerekiyor.

Eğer bebeğiniz ışık algılayabiliyorsa, bunu kullanın. Örneğin pencereden güneş geliyor diyelim, pencere sağda kaldı topun solunda gibi tarif edebilirsiniz. Işık kaynaklarından yararlanarak bebeğin yönleri kavramasına yardımcı olabilirsiniz. Yanan sönen ışıklı oyuncaklar kullanarak, bebeğin ışığa yönelmesini ya da ışığı takip ederek hareket etmesini sağlayabilirsiniz.

Çevrenizdeki ses kaynaklarını da kullanın. Ona mutfakta buzdolabının homurdandığı, oturma odasında ise saatin tık tak yaptığı, banyoda da sesinin yankılandığı gibi ipuçlarını kullanmayı öğretin. Bu şekilde evin hangi odasında olduğunu anlamanın bir yolunu ona öğretmiş olacaksınız. Sesleri kullanabilmek onun hayatında çok önemli bir yer tutacak. Uzaklaşan

seslerin giderek zayıfladığını ona anlatın. Sesleri kullanarak oyunlar oynayın. Örneğin siz bir şarkı söyleyin ve evinizin içinde bir odadan başka bir odaya gidin ve onun da sizin sesinizi takip etmesini sağlayın. Bu güvenli bir şekilde oynanan “beni yakalayamaz ki” oyunu bile olabilir.

Bebeğinize aldığımız oyuncaklarda farklı malzemelerden yapılmış ve birbirlerine ya da yere çarptıklarında farklı sesler çıkaran oyuncaklar olmasına özen gösterin. Böylece bebeğiniz metal plastiğe çarptığında ya da tahtaya çarptığında çıkan seslerin farklı olduğunu öğrenmeye başlar.

Eğer edinebiliyorsanız küçük bir baston edinin. Bebeğiniz henüz yürümüyor bile olsa, bastonun onun hayatının bir parçası olması önemli. Ona bastonu tutturun ve siz de onun elinden tutarak, bastonla farklı yüzeylere dokunmasını sağlayın. Bu yüzeylerin ne olduğunu anlatın. Örneğin; halıya dokunan bastonla, fayansa dokunan baston aynı hissi veya sesi yaratmaz, ya da duvara dokunan bastonla kapıya dokunan baston da aynı hissi ve sesi yaratmaz.

Elleriyle eşyalara dokunması ve dokunduğu şeyin ne olduğunu anlayabilmesi de çok önemli. Onun güvenli bir şekilde mümkün olan her şeye dokunmasını sağlayın, örneğin çiçeklere, ağaçlara, hayvanlara, çimlere, evdeki eşyalara... Böylece hem nerede olduğuyla hem de ağacın pürüzlü ve yüksek hatta annesinden bile daha yüksek bir şey olduğuyla ilgili fikir edinebilir. Tabii ki 6 aylık bir bebek bu kavramları bizim anladığımız gibi anlamayacaktır, ama önemli olan zamanla geliştirip anlamlandırabileceği bir kavram havuzu ve deneyimi oluşturmasına yardımcı olmak.

Bebeğiniz daha bebekken öğrenmeye başladığı bu yöntemleri hayatı boyunca kullanacak. Az önce eşimle bir yürüyüş yaptık, geç de olsa artık buraya da bahar geldi. O bana hem elma ağaçlarının çiçeklerinin ne renk olduğunu anlattı hem de beraber ağacın çiçeklerine dokunduk, yolumuzun üzerinde başka başka pek çok çiçeği beraber kokladık. Kokunun kaynağını bulmaya çalıştık. Dokunamayacağımız kadar yüksekte olan çiçekleri bana betimledi “koyu pembe, top top çiçekleri var.” Bebeğinizle baharın getirdiği tüm güzel kokular ve çiçekler kadar güzel vakit geçirmeniz dileğiyle.

Word Belgesine Açıklama Ekleme ve Açıklamaları Yönetme

Elif Emir Öksüz

flerime@gmail.com

Merhaba değerli okurlar,

Dergimiz bir yılı aşkın bir süredir sizlerle buluşuyor ve beğenilerinizi topluyor. Evet yazarlarımız gerçekten çok güzel yazıyor. Fakat bu güzel yazıların bir sırrı daha var, o da birbirimize verdiğimiz geri bildirimler. Bu ay biraz içeriden bilgi sızdıracağım sizlere. Sürecin nasıl ilerlediğinden bir parça bahsedeceğim. Bu sürecin olmazsa olmazı bir becerinin nasıl elde edileceğini sizlerle paylaşacağım.

Dergi çıkmadan yaklaşık on beş gün önce, her yazar yazısını, dropbox klasöründeki ilgili yere yükler. Sonra yorum süreci başlar. Buradaki yazıya tüm yazarlar yorum yapar. “Şurayı biraz aç, bu cümle biraz sert olmuş, bu paragraf çok zayıf kalmış genişletilmeli, biraz daha örnek verebilir misin” gibi yorumlar havada uçuşur. Sonra yorum sürecinin bitmesiyle birlikte, yazar kendi yazısını elden geçirir ve uygun bulduğu yorumlar doğrultusunda değişiklikler yapar. Uygun bulduğu diyorum çünkü bu yorumlar birer öneridir, asla bir yaptırım değil.

Peki diyelim ki beş sayfalık bir yazı yazdınız ve yazınıza yaklaşık on yazar en az üçer tane yorum yaptı. Bunları ana metinden nasıl ayıracaksınız? Kimin hangi yorumu yaptığını nasıl anlayacaksınız? İşin sırrı MS Word’ün açıklama ekleme özelliği. Tüm yazarlarımız yorumlarını açıklama olarak ekliyor. Bu nedenle eğer bir gün kalıcı yazarlık düşünceniz varsa, bu yazının kalanını çok daha dikkatli okumanızı öneririm. Çünkü hem diğer yazılara yorum yapmanız hem de kendi yazılarınızdaki yorumları incelemeniz gerekiyor. İşte adım adım açıklama ekleme ve yönetme:

Açıklama Ekleme

Öncelikle imleci not eklemek istediğiniz yere getirmelisiniz. Cümleyle ilgili açıklama eklemek için imleci noktanın sağına ya da soluna getirin. Herhangi bir kelimedenden sonra ya da kelime arasına da açıklama ekleyebilirsiniz. Açıklamanızın anlaşılması için tam olarak ilgili yere eklemeniz önemli.

İmleci istediğiniz yere getirince control+ alt+ M tuş kombinasyonuna aynı anda basmalısınız. Hemen ardından, başka hiç bir tuşa basmadan açıklamanızı yazın. Bitince de escape tuşu ile açıklama yazma alanından çıkıp normal metin alanına dönün. Word kullanıcıını ya da bilgisayar kullanıcıını kim olarak tanımladıysanız açıklamanız o isim tarafından diye görünecektir. Aynı belgeye on kişi de yorum yapsa, hangi açıklamayı kimin yaptığı belli olacaktır.

Açıklamaları Okuma

Açıklamalı belgeyi incelemek için üç seçenek var.

Birincisi dümdüz okuyup açıklama var dediği yerde oklarla ilerleyip açıklamayı duymak. Eğer içeriği duymadıysanız, sağ sol oklarıyla ileri geri yapın.

İkincisi Insert +Z tuş kombinasyonunu kullanarak seri dolaşım tuşlarını etkinleştirmeniz. Bunu yapınca belgeye yazı yazamayız. Bu tuşlar aktifken N harfine bastığınızda sizi ilk açıklamaya götürecektir. Eğer ilk açıklamayı duyduğunuz yerde bir değişiklik yapmak isterseniz enter yapın. Seri dolaşım tuşları etkisiz olacaktır. Değişimi yaptınız ve diğer açıklamayı duymak istiyorsunuz. Yine Insert Z yapın. Açıklamada işlem yapmayacaksanız yine N tuşuna basmaya devam edin. Her bastığınızda bir sonraki açıklamayı duyacaksınız.

Üçüncü yol da control+ shift+ İ tuş kombinasyonunu kullanarak açıklamaları listelemeniz. Sonra aşağı yukarı oklarla listeyi dolaşıp istediğiniz açıklamanın üzerine geldiğinizde enter yapabilirsiniz. Böylece belgenin ilgili kısmına gitmiş olacaksınız. İsteddiğiniz değişikliği yapabilirsiniz. Sonra yine aynı tuşlarla listeleme yapıp işinize devam edebilirsiniz.

Açıklamayı dinlediniz ama tam anlamadınız mı? O halde imleci açıklamanın üzerine getirip uygulama tuşuna basın. Burada açıklamayı düzenle gibi bir seçenek var, bulup enter yaptığınızda açıklamayı değiştirebilir ya da açıklamanın içinde harf harf veya kelime kelime dolaşabilirsiniz. Açıklamayı tamamen silmek için de yine imleci üzerine getirin ve uygulama tuşuna basın. Açıklamayı sil dediğinizde artık açıklama var uyarısını duymazsınız ve açıklama silinmiştir.

Uygulama tuşuna bastığınızda açıklamaya cevap da ekleyebilirsiniz. Diyelim ki açıklamada ne demek istediğini anlamadınız, cevap ekleyip ne demek istediğini sorabilirsiniz.

İşte açıklama eklemek ve yönetmek bu kadar basit. Her açıklamayı işi bitince tek tek silmeye uğraşmamanız için, orijinal ve yorumlu belgeyi birlikte açıp eş zamanlı olarak takip etmenizi ve değişiklikleri orijinal belge üzerinde yapmanızı öneririm.

Bu bilginin özellikle öğrenci arkadaşlarımın çok işine yarayacağını düşünüyorum. Haziran sayısına kadar kalın sağlıklı.